

Корчак Наталія Миколаївна,

завідувач кафедри публічної політики ННІ
публічного управління та державної служби
КНУ імені Тараса Шевченка, доктор
юридичних наук, професор

ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ В АНТИКОРУПЦІЙНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Міжнародні етичні стандарти та стандарти доброчесності (integrity) інтегруються в національну антикорупційну політику України як її концептуальна основа та ключовий механізм запобігання корупції. Їх імплементація забезпечується шляхом нормативного закріплення антикорупційних правил, обмежень і заборон, розроблення інституційних стратегій, впровадження внутрішніх кодексів поведінки та розвитку системи антикорупційної освіти. Конституційне підґрунтя цього процесу міститься у пункті 5 статті 85 Конституції України, який визначає повноваження Верховної Ради України щодо формування засад державної політики, включно зі стратегічним курсом на членство в ЄС і НАТО.

Стратегічна необхідність інтеграції міжнародних стандартів. Етика є ключовою передумовою ефективної протидії корупції. Конвенція ООН проти корупції (далі – UNCAC) [12, ст. 7-8] прямо зобов'язує держави розвивати доброчесність, кодекси поведінки та системи етичного навчання як основні інструменти запобігання корупції. У технічному посібнику до UNCAC акцентовано на ролі етичних норм і навчання як базових запобіжників корупційних ризиків. Зокрема, в технічному посібнику до неї [6] зроблено акцент на ролі етичних норм кодексів поведінки та етичного навчання як базових інструментів запобігання корупції.

Подібні підходи містяться у рекомендаціях Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – OECD) [5; 3], так і Групи держав проти корупції (далі – GRECO) [2], які наголошують на необхідності побудови сталих «інфраструктур етики» – кодексів поведінки, інститутів з управління етикою, механізмів превенції та контролю. GRECO окремо підкреслює, що формування культури етики є невід'ємною частиною будь-якої ефективної антикорупційної системи.

Отож, міжнародні стандарти (UNCAC, GRECO, OECD) визначають професійну етику, прозорість і доброчесність публічних службовців як фундаментальні засади запобігання корупції.

У Звіті про розширення ЄС [1, с. 12] зазначено, що Україна демонструє стійку відданість реформам, однак суттєві виклики зберігаються у сферах верховенства права, боротьби з корупцією та незалежності судової влади.

За результатами 5-го раунду Стамбульського плану дій OECD підтвердила системний прогрес України у наближенні антикорупційної системи до стандартів ЄС [20]. Високі бали отримано у сферах доброчесності бізнесу (68,8), прозорості державних закупівель (66), незалежності прокуратури (58,1) та судової влади (57,4). Найнижчим залишається показник «Відповідальність за корупційні правопорушення» (39,1). Водночас загальна динаміка є позитивною, що свідчить про послідовне виконання Україною міжнародних зобов'язань.

Етичні стандарти у національній політиці. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки ґрунтується на принципах формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [19, п. 1.2 «Концепція формування державної антикорупційної політики у 2021-2025 рр.»; п. 2.2 «Формування негативного ставлення до корупції»]. Це демонструє прагнення України до відповідності міжнародним стандартам та світовим практикам.

Інституалізація етичних стандартів через Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК). НАЗК відіграє центральну роль у формуванні та реалізації політики доброчесності [18, ч.1 ст.4; Розділ VI «Правила етичної поведінки»]. Нормативні засади доброчесності посилюються через внутрішні політики НАЗК [7; 11], принцип «нульової толерантності» до корупції [21] впровадження культури доброчесності у державних органах [16] та органах місцевого самоврядування [9], розроблення Примірного кодексу доброчесності [17].

З урахуванням обмеженої ефективності традиційної моделі «запобігання – виявлення – притягнення», НАЗК переходить до концепту державної доброчесності (розбудова доброчесної влади та справедливого суспільства) [11].

Загальні правила етичної поведінки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування [10] гармонізують українські стандарти з міжнародними. Нещодавні зміни до цих Правил передбачають вимоги щодо проходження навчання з питань етики та

добročесності, а також регламентують етичне використання штучного інтелекту у діяльності публічних службовців. Такі оновлення узгоджуються з рекомендаціями GRECO та OECD щодо формування сталої інфраструктури етики у публічному секторі.

Міжнародний вимір етичної політики. Україна активно бере участь у міжнародних ініціативах з розбудови культури добročесності – Партнерстві «Відкритий уряд» (OGP) [4], Міжнародній антикорупційній академії (ІАСА) [15], Програмі Ради Європи «Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні» [13]. У межах цих платформ етична компетентність та культура добročесності визнаються ключовими індикаторами ефективності публічного управління.

Освіта і просвіта як інструменти добročесності. Оскільки формування нетерпимості до корупції через освіту є міжнародно визаним механізмом сталого розвитку, розвиток етичної культури забезпечується через антикорупційні тренінги, освітні програми та цифрові платформи НАЗК – портал добročесності (антикорупційний портал), навчальна платформа «Study.NAZK». У межах подій 2025 року («Добročесність – стала норма в освіті» (19 серпня 2025 року) [8] та «Добročесність та освіта: нові орієнтири» (30 жовтня 2025 року) [14]), експерти офісу добročесності НАЗК презентували навчально-методичний посібник «PROдобročесність» (друге видання), навчальну програму «Антикорупційний курс для 9 класу», а також Стратегію розвитку добročесності в освіті на 2026-2030 роки, яка передбачає інтеграцію принципу добročесності в усі рівні освітнього процесу.

Отже, узагальнюючи висвітлені аспекти, можемо стверджувати, що ефективна антикорупційна політика сьогодні потребує не лише правових механізмів, а й цілісної системи добročесності, етичної культури та сучасних цифрових рішень, які забезпечують реальну підзвітність і прозорість влади. Це дозволяє сформулювати такі ключові висновки.

1. Інтеграція міжнародних етичних стандартів стала не зовнішнім зобов'язанням, а внутрішньою потребою України, що зумовлена трансформаційними процесами, війною та рухом до членства в ЄС. Культура добročесності постає передумовою стійкості держави в цілому.

2. Вітчизняна антикорупційна система здійснила якісний перехід від формального дотримання правил до побудови «інфраструктури етики», що охоплює управління ризиками, етичну поведінку, навчання, цифрові стандарти та інституційні зміни.

3. Міжнародні організації – UNCAC, OECD, GRECO – виступають каталізаторами реформ, формуючи для України «етичний орієнтир», який визначає вектори розвитку публічної служби у найближчі десятиліття.

4. Роль НАЗК еволюціонувала від контрольного органу до інституції, яка формує політику державної доброчесності, спрямовану на створення чесної, підзвітної та справедливої системи врядування.

5. Освіта та просвіта стали ключовими компонентами сталого антикорупційного розвитку, оскільки саме вони здатні сформувати покоління громадян та службовців із внутрішньою цінністю доброчесності.

6. Етичні стандарти дедалі активніше охоплюють цифрову сферу, зокрема використання штучного інтелекту в державному управлінні, що відповідає глобальним трендам і вимогам цифрової доброчесності.

7. Антикорупційна культура в Україні формується як синтез міжнародних практик і національних інституційних інновацій, що робить її інтегрованою, перспективною та потенційно експортною моделлю.

Список використаних джерел

1. European Commission. (2024, 30 October). Commission Staff Working Document – Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication on EU enlargement policy (SWD (2024) 699 final). URL: <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/d7250eba-9781-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en>.

2. GRECO (Group of States against Corruption). (2019). Codes of Conduct for Public Officials – GRECO Findings and Recommendations (Prepared by Leonardo S. Borlini). Strasbourg: Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/codes-of-conduct-for-public-officials-greco-findings-recommendations-p/168094256b>.

3. OECD. (2020). Public Integrity Handbook. OECD Publishing. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/05/oecd-public-integrity-handbook_598692a5/ac8ed8e8-en.pdf.

4. Open Government Awards відзначило НАЗК за розробку комплексної системи впровадження Антикорупційної стратегії та ІСМ ДАП. Повідомлення з вебсайту НАЗК від 09.10.2025 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/open-government-awards-vidznachylo-nazk-za-rozrobku-kompleksnoi-systemy-vprovadzhennya-antykoryuptsiynoi-strategii-ta-ism-dap/>.

5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2017). Recommendation of the Council on Public Integrity. OECD. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0435>.

6. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2009). Technical Guide to the United Nations Convention against Corruption: Preventive measures (Technical Guide). UNODC. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Technical_Guide/09-84395Ebook.pdf.

7. Антикорупційна програма Національного агентства з питань запобігання корупції на 2023-2025 роки (Програма доброчесності): Наказ від 20.10.2022 № 234/22. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/Antykor.-programma_2.pdf.

8. В НАЗК презентували навчально-методичні матеріали про доброчесність для освітан. Повідомлення з вебсайту НАЗК від 20.08.2025 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/v-nazk-prezentuvaly-navchalno-metodychni-materialy-pro-dobrochesnist-dlya-osvityan/>.

9. Декларація розбудови доброчесності органів місцевого самоврядування. НАЗК. Київ, 2023. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/deklaratsiya-dobrochesnyh-gromad/>.

10. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Затверджено Наказом НАДС у редакції від 20 серпня 2025 р. № 116-25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.

11. Інституційна стратегія безперервного розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції як високоєфективної організації: затверджено Наказом НАЗК від 12 січня 2024 року №17/24. URL: <https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Documents/df/c4/dfc47d63cda5276f337c39147e1570a7d8843ceae82cb71d7db609f084bd692a5673217.pdf>.

12. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Конвенцію ратифіковано із заявами Законом №251-V (251-16) від 18.10.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

13. НАЗК і Рада Європи презентували рекомендації щодо формування політики у сфері публічної етики на місцевому рівні. Повідомлення з вебсайту НАЗК від 23.01.2024 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/nazk-i-rada-evropy-prezentuvaly-rekomendatsii-schodo-formuvannya-polityky-u-sferi-publichnoi-etyky-na-mistsevomu-rivni/>.

14. НАЗК презентує Стратегію розвитку доброчесності в освіті на 2026-2030 роки. Повідомлення з вебсайту НАЗК від 30.10.2025 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-prezentue-strategiyu-rozvytku-dobrochesnosti-v-osviti-na-2026-2030-roky/>

15. НАЗК та Міжнародна антикорупційна академія підписали меморандум про співпрацю для забезпечення навчання посадовців у рамках процесу відбудови. Повідомлення з вебсайту НАЗК від 16.08.2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/iasi/>.

16. Настільна книга з розбудови доброчесної організації. НАЗК. Київ, 2024. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2024/nastilna_knyga_z_rozbudovy_dobrochesnosti.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR0LuN7f1W1BeO_4uDSyTBiucnJ0P_XYKB5C2TQ-YVrMB2svumEXjsCURBQ_aem_dgwjrEJu6mWmgvwLSme_5w.

17. Примірний Кодекс Доброчесності. НАЗК, 2024. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2025/Model-Code-Ukraine_ukr.pdf.

18. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

19. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93>.

20. Прогрес України в запобіганні та протидії корупції: опубліковано результати п'ятого раунду оцінки Стамбульського плану дій ОЕСР. Повідомлення з вебсайту НАЗК від 26.09.2025. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/progres-ukrainy-v-zapobiganni-ta-protydii-koruptsii-opublikovano-rezultaty-p-yatogo-raundu-otsinky-stambul'skogo-planu-diy-oest/>

21. Стратегія формування нульової толерантності до корупції. Київ, 2021. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/Strategiya-formuvannya-nulvoyi-tolerantnosti-1.pdf>.